

פרשת לך לך

אולי אבנה ממנה (טז, ב)

פרק ט"ו כולו עוסק בברית בין הבתרים. פרק ט"ז מגולל את פרשת הגר. אף כי, לכאורה, אין קשר בין הפרשיות ופרשת ברית בין הבתרים היא פרשה "סתומה" כדי לחלק ולהפריד בין שתי הפרשיות, פרשת הגר פותחת, במפתיע, ב-ו"ו החיבור: "ושרי אשת אברם לא ילדה לו..." משמע שיש קשר.

מלבד בעיית סמיכות הפרשיות, שואל אברבנאל:

(א) מדוע שרי מזוהה כ"אשת אברם"? (וכי הוזכרה עוד "שרי" עד עכשיו?)

(ב) מדוע כתוב "לא ילדה לו" (ולא "ילדה" המלה "לו" מיותרת לכאורה)?

(ג) מדוע הציעה שרי שאברהם יקח דווקא את שפחתה ולא אשה אחרת?

(ד) מהי משמעות המלים "אולי אבנה ממנה"? אם "אבנה" מלשון "בן" הרי, זה לא יהיה בנה, כמו שהדגישה שרה באומרה "כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני וכו'" ואם כדברי רש"י ("אבנה ממנה בזכות שאכניס צרתי לתוך ביתי"), כיצד תהיה "בנויה"?

המשך חכמה כותב: "עכשיו שהבטיח לו בברית בין הבתרים, בכריתת ברית שאינה חוזרת כלל, שיהיה לו זרע, הנה ראתה שמשום שהיא אשתו, לא ילדה היא לו". בכל הבטחות הזרע שניתנו לאברהם עד כה, לא הוזכר אף פעם שיצא משרי. היא הבינה שהגיע הזמן לדאוג להמשך העם היהודי ממנו ולכן הפצירה בו שישא אשה אחרת.

ומדוע דווקא הגר? השכילה שרי להבין ש"אם תהיה אשה נוכריה, תשתרר (אותה אשה) עליה גם השתרר, וכעסותה צרתה גם כעס" (אברבנאל). יתירה מכך, מטרת שרי הייתה שהיא תגדל את הבן הנולד, היא תחנך אותו לתורה ולמצוות, היא תדאג לכך שחיייו יהיו ערכיים ומוסריים, והיא ואברהם יקיימו את דברי הפסוק "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" (יח:יט). שליטה מלאה בחינוכו של הבן לא תיתכן אם אמו תהיה שווה במעמדה למעמדה של שרי.

בצורה כזו, ייחשב הבן שיוולד לבנה כדוגמת: "מירב ילדה ומיכל גידלה לפיכך נקראו על שמה, ללמדך שכל המלמד את בן חברו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו" (סנהדרין יט:).

שרי לשם שמים התכוונה, אך לקב"ה הייתה תוכנית אחרת, "כי ביצחק יקרא לך זרע".

מקור: הרב טוביה גרוסמן שליט